

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 2
Ekim 2019, 156-164

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 2
October 2019, 156-164

Erdoğan TOZOĞLU¹
 Mücahit DURSUN²
 Bahar GÜLER²

¹Atatürk Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

²Gazi Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: E. TOZOĞLU
e-mail: etozoglu@hotmail.com

Geliş Tarihi: 24.09.2019
Kabul Tarihi: 11.10.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Merhamet Düzeylerinin Spor ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Özet

Bu araştırma, 2017-2018 öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ile Okul Öncesi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin merhamet düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 156 kadın, 136 erkek olmak üzere toplamda 292 öğrenci katılmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu (KBF) ve Pommier (2011) tarafından geliştirilen, Akdeniz ve Deniz (2016) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan 24 ifadeden oluşan Merhamet Ölçeği kullanılmıştır. Veriler analiz edilirken; demografik özelliklerin belirlenmesinde betimsel istatistik, iki bağımsız değişken ile merhamet ölçeği arasındaki farkı incelemek için Bağımsız Örneklem T Testi, ikiden fazla değişken ile merhamet düzeyleri arasındaki farkı incelemek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki fark $P < 0.05$ anlamlılık düzeyi esas alınarak yorumlanmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin merhamet düzeyleri ile cinsiyet ve spor yapma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Fakat bölüm, spor türü, haftalık spor yapma süresi ve spor yapma amacı değişkenleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öneri olarak, çocukların gelişiminde önemli bir etkiye sahip olan öğretmenlerin öğrencilerle olan ilişkilerinde merhametli olmaları çocukların gelişimi açısından önemli olabileceği düşüncesinden yola çıkarak, öğretmenlerin merhamet düzeyleri üzerinde olumlu etkiye sahip olacak değişkenlerin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Merhamet, öğrenci, spor

The Investigation of Compassion Levels of Education Faculty Students in Terms of Sport and Different Variables

Abstract

This study was carried out to investigate the compassion levels of the students attending the Physical Education and Sports Teaching and Preschool departments of Kazım Karabekir Education Faculty in Atatürk University in 2017-2018 academic year in terms of sports and different variables. A total of 292 students (156 females and 136 males) participated in the study. In the study, the Personal Information Form (KBF) and the Mercy Scale consisting of 24 statements developed by Pommier (2011) and adapted to Turkish by Akdeniz and Deniz (2016) were used. While analyzing the data; Descriptive statistics were used to determine demographic characteristics, Independent Sample T Test was used to examine the difference between two independent variables and compassion scale, and One-Way Variance Analysis (Anova) tests were used to examine the difference between more than two variables and compassion levels. The difference between the variables was interpreted based on the significance level of $P < 0.05$. As a result; There was a statistically significant difference between the compassion levels of the students and the variables of gender and sporting status. However, no significant difference was found between the variables of department, type of sport, duration of weekly sport and purpose of sport. As a suggestion, it is important to determine the variables that will have a positive effect on the compassion levels of the teachers, considering the fact that the teachers who have a significant effect on the development of children are compassionate in their relationship with the students and may be important for the development of the children.

Keywords: Compassion, students, sport

GİRİŞ

Merhamet kavramı birçok din ve öğreti içerisinde kendisine geniş yer bulan bir kavramdır (Braun, 1993). Müslümanlıkta; Gazali ve Fahreddin er-Razi'ye göre, merhamet Allah'ın insanların kalplerine yerleştirmiş olduğu birer iyilik aracı olup, ana gayesinin muhtaç ve çare bekleyenlere yardımda bulunulması, sıkıntılarının giderilmesi olarak belirtilmektedir. Merhamet acıma hissi sonucunda gösterilen iyilik ve yardımda bulunma davranışı ya da tutumu olarak da ifade edilmektedir (TDV, 2004). Dini kaynaklara bakıldığında ise merhamet kelimesi, hayrın yaratılanlara ulaştırılması isteği olarak ifade edilen rahmet kavramıyla da açıklanmaktadır (Cürcani, 1997). Kısaca merhamet, yaratılanların iyiliklerle karşılaşmasını isteyip ve onlara yardım edilmesi gerektiği arzusunun bireylerde oluştuğu hissiyattır (Kandemir, 1993).

Bütün dinlerde önemli bir erdem olarak, merkezi konumunu yüzyıllardır koruyan merhamet, son zamanlarda psikoloji biliminde de araştırmalara konu olmuştur. Son 15 yıl öncesine kadar merhamet başlı başına bir duygu veya tutum olarak deneysel psikologlar ve psikoterapistler tarafından ihmal edilmiştir (Davidson ve Harrington, 2002; Goleman, 2003; Pommier, 2011). Psikoloji alanında ise bu kavramın derinlemesine ele alınması son birkaç yıl içerisinde mümkün olmuştur.

Merhamet kavramı sıklıkla başka kavramlarla karıştırılabilmektedir. Merhameti; empati, sempati, altruizm gibi benzer diğer kavramlardan ayıran temel özellik onun acıyı giderme isteğini, acının kaynağını anlamayla ilgili bilişsel süreci ve merhametli eylemlerde bulunmakla ilgili davranışsal süreci bir arada içerisinde barındırıyor olmasıdır. Yani merhamet; güdü, duygu, düşünce ve davranışın birleşimi ile oluşur (Gilbert, 2005). Merhamet doğası gereği başkalarının adına davranma arzusu yaratarak insanları harekete geçirmektedir. Harekete geçme durumu diğer bir ifadeyle merhametli davranış; merhameti, empati, sempati ve acıma duygusundan ayırmaktadır (Ledoux, 2015). Nussbaum (2001) merhametli davranışın birinin acı çektiğinin ve bu acının ciddi olduğunun fark edilmesiyle başladığını ifade etmektedir.

Bireylerin merhamet duygusu ancak çevresindeki kişilerin çektiği acı ve sıkıntıları fark ettiklerinde harekete geçebilir (Schopenhauer, 2007). Acımak, genellikle başkasının sıkıntısına karşı farkındalık durumu içerdiği için merhamete çok yakın bir kavram olarak değerlendirilir. Oysa acımada karşıdakine tenezzül etme, lütfetme, birisine ahlaki ve psikolojik olarak yüksekte bakma gibi özellikler vardır. Acımak acı çeken adına pozitif bir katılım içermeyebilir; oysa merhamet karşıdakine yoğun bir ilgiyi ve saygıyı barındırır (Ekstrom, 2012). Diğer taraftan acıma bir nevi inkâr mekanizmasının devreye girmesidir. Birisine acıma duygusu hissettiğimiz zaman, o kişi için üzülürüz ancak onun içerisinde olduğu durumu bizim başımıza hiç gelmeyeceğini ya da gelse bile onunla aynı şekilde deneyimlemeyeceğimizi düşünürüz (Snow, 1991). Merhamet ise eşitlik içerir. Herkes acı çektiğine göre, acı çekme bizi birbirimize bağlayan ortak bir bağdır. Acı çekmeye merhametli bir yolla açık hale geldiğimizde daha az yalnız hissederiz. Acıyı görmezden geldiğimizde ise onunla mücadele eden diğerlerinden uzaklaşırız (Germer ve Siegel, 2012). Birey kendine ve başkalarına merhamet göstererek acı çekmenin tüm insanlığın ortak bir deneyimi olduğunun bilincine varır. Bu sayede acı çeken bireyleri kendisinden bağımsız değil ortak bir yaşantının parçası olarak algılar (Neff, 2003). Underwood'a göre (2002) kişinin diğerine yardım etmede kendini özgür hissetmesi, karşısındakinin durumunu bilişsel olarak anlamlandırabilmesi, kendi duygularının farkında olması, insan olmanın değerine yönelik anlayışı ve dünyada kendisinden daha büyük bir şeyi temsil ettiğine dair inancı bireyi merhametli davranmaya sevk etmektedir.

Toplumun mimarları olan öğretmenlerin ülkenin ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviyede yetişmiş olmaları gerekir. Çünkü bir ülkenin kalkınması ile toplumun refah seviyesi, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek meslekî ve kişisel niteliklere sahip olmasına bağlıdır (Yetim ve Göktaş, 2004). Baltacıoğlu'na (1995) göre sağlıklı duygular, yapılan faaliyetlerle gelişirler. Küçüklüğünden itibaren başka bireylerin sevinç ve üzüntülerine duyarsız kalmış ve böyle ortamlarda yetişmiş bir çocukta merhamet ve şefkat duyguları gelişmesi zor görünmektedir. Merhamet eğitiminin küçük yaşlarda bireylere işlenmesi bu yüzden önemlidir. Önce ailede başlayan merhamet eğitimi, sınıfta ve okulda yapılan etkinliklerle, uygulamalarla devam etmelidir (Kıral ve Başdağ, 2017).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin merhamet düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ve Okul Öncesi bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları oluştururken, örneklem grubunu ise genel evren içerisinde, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 156'sı kadın, 136'ı erkek olmak üzere toplam 292 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini belirlemede kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmen adaylarının tutum düzeylerinin tespiti için araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Pommier (2011) tarafından geliştirilen, Akdeniz ve Deniz (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 24 ifadeden oluşan "Merhamet Ölçeği" kullanılmıştır.

Merhamet Ölçeği (MÖ)

Pommier (2011) tarafından geliştirilen Merhamet Ölçeğinin Türkçeye uyarlayanlar Akdeniz ve Deniz (2016) dir. Merhamet Ölçeği; Sevecenlik, Umursamazlık, Paylaşımların Bilincinde Olma, Bağlantısızlık, Bilinçli Farkındalık ve İlişki Kesme olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için "(5) Her Zaman", "(4) Sık Sık", "(3) Ara Sıra", "(2) Nadiren" ve "(1) Hiçbir Zaman" olarak beşli Likert ölçeği şeklindedir. Her bir maddenin puanları "5 ile 1" arasında değişmektedir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlara ait maddelerin faktör yükleri; sevecenlik alt boyutu için .61-.74, umursamazlık için .56-.69, paylaşımların bilincinde olma için .54-.83, bağlantısızlık için .51-.73, bilinçli farkındalık için .55-.72 ve ilişki kesme için .58-.68 arasında değişmektedir. Ölçeğin uyum indeksleri (CFI = .97; NNFI = .96; SRMR =.05 ve RMSEA = .06) olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için iç tutarlık güvenilirlik katsayısı hesaplandığında ise sevecenlik için .73, umursamazlık için .64, paylaşımların bilincinde olma için .66, bağlantısızlık için .67, bilinçli farkındalık için .70 ve ilişki kesme için .60 bulunmuştur (Akdeniz ve Deniz, 2016). Bu çalışma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ölçeğin toplamı için 0.85 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın katılımcılarından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı, Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerleri ile incelenmiş ve verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Demografik özelliklerin belirlenmesinde betimsel istatistik, iki bağımsız değişken ile merhamet düzeyleri arasındaki farkı incelemek için Bağımsız Örneklem T Testi, ikiden fazla değişken ile merhamet düzeyleri arasındaki farkı incelemek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) testleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın genel amacı ve bu amaç doğrultusunda oluşturulan alt problemlerin analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özellikleri Dağılımı

Değişkenler	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	156	53,4
	Erkek	136	46,6
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Bölümü	107	36,6
	Okul Öncesi	185	63,4

Araştırma, 156'sı kadın ve 136'sı erkek olmak üzere, toplam 292 birey üzerinde yapılmıştır. Bölümler incelendiğinde, 107 kişinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde, 185 kişinin ise Okul Öncesi bölümünde olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Spor Yapma Durumları Dağılımı

Değişkenler	Kategori	f	%
Spor Yapma Durumu	Evet	164	56,2
	Hayır	128	43,8
Spor Türü	Bireysel Spor	112	68,3
	Takım Sportu	52	31,7
Haftalık Spor Yapma Süresi	1 saat	37	22,7
	2-4 saat	75	46,0
	5 saat ve üzeri	51	31,3
Spor Yapma Amacı	Maddi Kazanç	18	11,0
	Sağlık	101	61,6
	Sosyal Çevre	15	9,1
	Eğlence	30	18,3

Araştırmaya katılan bireylerden 164 kişinin spor yaptığı ve 128 kişinin ise spor yapmadığı saptanmıştır. Spor yapan bireylerden 112 kişinin bireysel spor ve 52 kişinin takım sporu yapmaktadır. Haftalık spor yapma süreleri incelendiğinde, 37 kişinin 1 saat ve altı, 75 kişinin 2-4 saat arası ve 51 kişinin 5 saat ve üzeri spor yaptığı saptanmıştır. Spor yapma amaçları incelendiğinde, 18 kişinin maddi kazanç, 101 kişinin sağlık, 15 kişinin sosyal çevre edinmek ve 30 kişinin eğlence amaçlı spor yaptıkları ifade edilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	X	s	t	p
Sevecenlik	Kadın	156	16,93	2,79	2,764	,069
	Erkek	136	15,96	3,21	2,737	
Umursamazlık	Kadın	156	7,31	2,62	-6,033	,002*
	Erkek	136	9,43	3,37	-5,932	
Paylaşımların Bilincinde Olma	Kadın	156	15,91	2,79	2,722	,025*
	Erkek	136	14,91	3,46	2,682	
Bağılantısızlık	Kadın	156	7,99	2,78	-4,713	,229
	Erkek	136	9,57	2,94	-4,695	
Bilinçli Farkındalık	Kadın	156	16,28	2,59	3,556	,015*
	Erkek	136	15,08	3,13	3,511	
İlişki Kesme	Kadın	156	7,37	2,81	-4,665	,270
	Erkek	136	9,01	3,17	-4,627	

*p < 0,05

Öğrencilerin cinsiyetleri ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık ve umursamazlık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Paylaşımların bilincinde olma ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kadın öğrencilerden düşük olduğu saptanmıştır. Umursamazlık alt boyutunda ise kadın öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerden düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, bağılantısızlık ve ilişki kesme alt ölçeklerinde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4. Bölüme Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	N	X	s	t	p
Sevecenlik	Beden Eğitimi ve Spor	107	15,99	3,49	-2,121	,000*
	Okul Öncesi	185	16,76	2,70	-1,982	
Umursamazlık	Beden Eğitimi ve Spor	107	9,05	3,44	3,139	,045*
	Okul Öncesi	185	7,86	2,92	3,006	
Paylaşımların Bilincinde Olma	Beden Eğitimi ve Spor	107	14,80	3,69	-2,696	,000*
	Okul Öncesi	185	15,82	2,73	-2,493	
Bağlantısızlık	Beden Eğitimi ve Spor	107	8,42	3,20	2,355	,037*
	Okul Öncesi	185	6,42	2,76	2,265	
Bilinçli Farkındalık	Beden Eğitimi ve Spor	107	15,16	3,20	-2,507	,007*
	Okul Öncesi	185	16,04	2,69	-2,395	
İlişki Kesme	Beden Eğitimi ve Spor	107	8,86	3,28	3,105	,080
	Okul Öncesi	185	7,71	2,90	3,005	

*p< 0,05

Öğrencilerin bölümleri ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık, umursamazlık ve bağlantısızlık alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında beden eğitimi ve spor bölümünün puan ortalamalarının okul öncesi bölümünden düşük olduğu saptanmıştır. Umursamazlık ve bağlantısızlık alt boyutlarında ise okul öncesi bölümü puan ortalamalarının beden eğitimi ve spor bölümüne göre düşük olduğu tespit edilmiştir. İlişki kesme alt ölçeğinde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 5. Spor Yapma Durumuna Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Spor Yapıma	N	X	s	t	p
Sevecenlik	Evet	164	16,34	3,13	-,901	,163
	Hayır	128	16,66	2,90	-,910	
Umursamazlık	Evet	164	8,89	3,32	3,667	,046*
	Hayır	128	7,54	2,80	3,744	
Paylaşımların Bilincinde Olma	Evet	164	15,19	3,35	-1,578	,061
	Hayır	128	15,78	2,86	-1,608	
Bağlantısızlık	Evet	164	8,90	2,86	1,171	,379
	Hayır	128	8,50	3,06	1,161	
Bilinçli Farkındalık	Evet	164	15,48	3,09	-1,624	,004*
	Hayır	128	16,03	2,65	-1,655	
İlişki Kesme	Evet	164	8,54	3,26	-,901	,163
	Hayır	128	7,61	2,79	-,910	

*p< 0,05

Katılımcıların spor yapma durumları ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, umursamazlık ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Umursamazlık alt boyutunda "hayır" cevabı veren öğrencilerin puan ortalamalarının "evet" cevabı veren öğrencilerden düşük olduğu saptanmıştır. Bilinçli farkındalık alt boyutunda ise "evet" cevabı veren öğrencilerin puan ortalamalarının "hayır" cevabı veren öğrencilerden düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğretmen adaylarının yaptıkları spor türü ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, bağlantısızlık alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Bağlantısızlık alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin puan ortalamalarının bireysel spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Spor Türü Değişkenine Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin T Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Spor Türü	N	X	s	t	p
Sevecenlik	Bireysel Spor	112	16,43	3,13	,575	,922
	Takım Spor	52	16,13	3,14	,575	
Umursamazlık	Bireysel Spor	112	8,75	3,31	-,792	,791
	Takım Spor	52	9,19	3,35	-,789	
Paylaşımların Bilincinde Olma	Bireysel Spor	112	15,58	3,31	2,185	,776
	Takım Spor	52	14,36	3,31	2,183	
Bağlantısızlık	Bireysel Spor	112	9,00	2,62	,657	,022*
	Takım Spor	52	8,69	3,34	,602	
Bilinçli Farkındalık	Bireysel Spor	112	15,50	3,14	,165	,804
	Takım Spor	52	15,42	3,01	,167	
İlişki Kesme	Bireysel Spor	112	16,43	3,13	-1,367	,602
	Takım Spor	52	16,13	3,14	,575	

*p < 0,05

Tablo 7. Haftalık Spor Yapma Saati Değişkenine Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Haftalık Spor Yapma Saati	N	X	s	F	p	Fark
Sevecenlik	1 saat	37	17,13	2,67	2,576	,079	-----
	2-4 saat	76	15,78	3,11			
	5 saat ve üzeri	51	16,58	3,35			
	Toplam	164	16,34	3,13			
Umursamazlık	1 saat	37	8,48	3,06	,354	,703	-----
	2-4 saat	76	8,98	3,33			
	5 saat ve üzeri	51	9,03	3,51			
	Toplam	164	8,89	3,32			
Paylaşımların Bilincinde Olma	1 saat	37	15,83	2,83	5,336	,006*	2 < 1,3
	2-4 saat	76	14,30	3,40			
	5 saat ve üzeri	51	16,05	3,34			
	Toplam	164	15,19	3,35			
Bağlantısızlık	1 saat	37	7,91	3,09	2,911	,057	-----
	2-4 saat	76	9,18	2,64			
	5 saat ve üzeri	51	9,21	2,91			
	Toplam	164	8,90	2,86			
Bilinçli Farkındalık	1 saat	37	16,16	2,73	2,133	,122	-----
	2-4 saat	76	14,97	2,97			
	5 saat ve üzeri	51	15,74	3,42			
	Toplam	164	15,48	3,09			
İlişki Kesme	1 saat	37	8,13	3,48	,439	,645	-----
	2-4 saat	76	8,75	3,27			
	5 saat ve üzeri	51	8,54	3,10			
	Toplam	164	8,54	3,26			

*p < 0,05

Bireylerin haftalık spor yapma saati ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, paylaşımların bilincinde olma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Paylaşımların bilincinde olma alt boyutunda haftalık 2-4 saat arası spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarının haftalık 1 saat ve 5 saat üzeri spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 8. Spor Yapma Amacı Değişkenine Göre Öğrencilerin Merhamet Ölçeği Alt Boyut Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Spor Yapma Amacınız	N	X	s	F	p	Fark
Sevecenlik	Maddi kazanç	18	15,88	3,17	1,243	,296	-----
	Sağlık	101	16,69	2,99			
	Sosyal çevre	15	15,33	3,45			
	Eğlence	30	15,93	3,36			
	Toplam	164	16,34	3,13			
Umursamazlık	Maddi kazanç	18	10,38	4,31	2,157	,095	-----
	Sağlık	101	8,43	3,07			
	Sosyal çevre	15	9,13	2,41			
	Eğlence	30	9,40	3,64			
	Toplam	164	8,89	3,32			
Paylaşımların Bilincinde Olma	Maddi kazanç	18	15,11	3,44	2,389	,071	-----
	Sağlık	101	15,59	3,32			
	Sosyal çevre	15	13,20	2,42			
	Eğlence	30	14,90	3,54			
	Toplam	164	15,19	3,35			
Bağlantısızlık	Maddi kazanç	18	9,77	3,13	,826	,482	-----
	Sağlık	101	8,77	2,74			
	Sosyal çevre	15	9,33	3,17			
	Eğlence	30	8,63	2,97			
	Toplam	164	8,90	2,86			
Bilinçli Farkındalık	Maddi kazanç	18	14,55	3,45	2,232	,087	-----
	Sağlık	101	15,91	3,01			
	Sosyal çevre	15	14,13	2,74			
	Eğlence	30	15,26	3,10			
	Toplam	164	15,48	3,09			
İlişki Kesme	Maddi kazanç	18	10,33	3,77	6,771	,000*	2<1,4
	Sağlık	101	7,72	3,04			
	Sosyal çevre	15	9,00	2,03			
	Eğlence	30	10,03	3,28			
	Toplam	164	8,54	3,26			

*p< 0,05

Öğrencilerin spor yapma amacı ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, ilişki kesme alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. İlişki kesme alt boyutunda sağlık amacıyla spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarının maddi kazanç, sosyal çevre ve eğlence amacıyla spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, cinsiyetleri ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık ve umursamazlık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Paylaşımların bilincinde olma ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kadın öğrencilerden düşük olduğu saptanmıştır. Umursamazlık alt boyutunda ise kadın öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerden düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt ölçeklerinde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışmamızda çıkan bu sonuç, kadınların doğası gereği daha duygusal, hassas ve anaç olmalarından kaynaklandığı varsayılabilir. Alan yazın incelendiğinde kadın bireylerin merhamet düzeylerinin erkek bireylerden daha yüksek olduğu çalışmalar mevcuttur. (Kapıcıoğlu, 2019; Aydemir, 2018; Çingöl ve ark. 2018; Tatum, 2018; Erdoğan, 2017; Polat ve Erdem, 2017; Beresford, 2016; Salazar, 2016; Pommier, 2011; Chakrabarti, 2006; Beutel ve Marini, 1995). Öte yandan, Gülaçtı ve Çiftçi (2018) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ise, cinsiyet ile merhameti ölçeğinin sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalıklar alt boyutlarında erkek öğrencilerin

merhamet düzeylerinin kadın öğrencilerden yüksek olduğu ifade edilmiştir. Çıkan bu sonuç çalışmamızdan çıkan sonuç ile örtüşmemektedir.

Öğrencilerin bölümleri ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık, umursamazlık ve bağlantısızlık alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında beden eğitimi ve spor bölümünün puan ortalamalarının okul öncesi bölümünden düşük olduğu saptanmıştır. Umursamazlık ve bağlantısızlık alt boyutlarında ise okul öncesi bölümü puan ortalamalarının beden eğitimi ve spor bölümüne göre düşük olduğu tespit edilmiştir. İlişki kesme alt ölçeğinde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır. Alan yazında, Gülaçtı ve Çiftçi (2018) tarafından yapılan çalışmada PDR öğrencilerinin merhamet düzeylerinin Formasyon öğrencilerinden anlamlı bir şekilde fazla olduğu ifade edilmiştir.

Çalışmamızda elde edilen başka bir bulgu ise, öğrencilerin spor yapma durumları ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, umursamazlık ve bilinçli farkındalık alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Umursamazlık alt boyutunda "hayır" cevabı veren öğrencilerin puan ortalamalarının "evet" cevabı veren öğrencilerden düşük olduğu saptanmıştır. Bilinçli farkındalık alt boyutunda ise "evet" cevabı veren öğrencilerin puan ortalamalarının "hayır" cevabı veren öğrencilerden düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öğretmen adaylarının yaptıkları spor türü ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, bağlantısızlık alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Bağlantısızlık alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin puan ortalamalarının bireysel spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Bir başka bulgu da ise, bireylerin haftalık spor yapma saati ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, paylaşımların bilincinde olma alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Paylaşımların bilincinde olma alt boyutunda haftalık 2-4 saat arası spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarının haftalık 1 saat ve 5 saat üzeri spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık ve ilişki kesme alt boyutlarında ise anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Öğrencilerin spor yapma amacı ile merhamet ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, ilişki kesme alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. İlişki kesme alt boyutunda sağlık amacıyla spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarının maddi kazanç, sosyal çevre ve eğlence amacıyla spor yapan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük olduğu tespit edilmiştir. Sevecenlik, umursamazlık, paylaşımların bilincinde olma, bağlantısızlık, bilinçli farkındalık alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Öneri olarak, eğitim fakültesi öğrencilerinin merhamet düzeylerinin geliştirilebilmesi için merhamet odaklı eğitimler verilebilir ve ek olarak öğrencilerin merhamet düzeyleri üzerinde olumlu etkiye sahip olacak değişkenlerin belirlenmesi önem teşkil etmektedir. Bundan dolayı, bu çalışmanın daha geniş ve farklı örneklem gruplarında yapılması önerilir.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, S. ve Deniz, M. E. (2016). Merhamet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 50-61.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1995). *Talim ve Terbiye'de İnkılâp (1. Baskı)*. İçinde: Rıdvan Canım ve Remzi Yavaş Kınal (Haz.), İstanbul: MEB.
- Beresford, A. (2016). *The Compassionate Mind: A Correlational Investigation Into The Relationship Between Self-Compassion and Compassion For Others*. Unpublished PhD thesis, Manchester Metropolitan University.
- Beutel, A. M. and Marini, M. M. (1995). Gender and values. *American sociological review*, 436-448.

- Braun, J.M. (1993). *Compassion and the Psychotherapist*. Unpublished PhD thesis. California Institute of Integral Studies. California.
- Cürçani, S. Ş. (1997). *Tarîfât: Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü*, Çev. Arif Erkan, İstanbul: Bahar Yayınları.
- Davidson, R. and Harrington, A. (2002). *Visions of Compassion: Western Scientists and Tibetan Buddhists Examine Human Nature*. New York: Oxford University Press.
- Ekstrom, L. W. (2012). Liars, medicine, and compassion. *The Journal of medicine and philosophy*, 37(2), 159-180.
- Germer, C. K. and Siegel, R. D. (2012). *Wisdom and Compassion in Psychotherapy: Deepening Mindfulness in Clinical Practice*. New York, NY: Guilford.
- Gilbert, P. (2005). Compassion and Cruelty: A Biopsychosocial Approach. In P. Gilbert (Ed), *Compassion: Conceptualisations, Research And Use In Psychotherapy* (9-74). London, England: Routledge.
- Kandemir, M. Y. (1993). *Örneklerle İslam Ablâkı*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (17. Baskı)*. Ankara: Nobel yayın dağıtım, 81-83.
- Kıral, B. ve Başdağ, D. (2017). Sınıf öğretmenlerinin merhamet eğitimine ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı*, 80-96.
- Ledoux, K. (2005). Understanding compassion fatigue: understanding compassion. *J Adv Nurs*, 71, 2041-2050.
- Neff, K.D. (2003). The development of validation of a scale to measure self compassion. *Self and Identity*, 2(3).
- Nussbaum, M.C. (2001). *Upheavals of Thought: The Intelligence of Emotions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pommier, E. A. (2011). The compassion scale. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 72, 1174.
- Schopenhauer, A. (2007). *Merhamet*. (Z. Kocatürk, Çev.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Snow, N. E. (1991). Compassion. *American philosophical quarterly*, 28, 195-205.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (2004). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletesi, Cilt: 29.
- Underwood, L. G. (2002). The human experience of compassionate love. in Stephen G. Post, Lynn G. Underwood, Jeffrey P. Schloss, and William B. Hurlbut (Eds.), *Altruism and Altruistic Love: Science, Philosophy, & Religion in Dialogue* (72- 88). New York: Oxford University Press.
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2).